

SPLAV! - Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník

Redakce: Anna Buchalová, Vojtěch Diatka, Jakub Freywald, Markéta Hájková, Antonín Handl, Eliška Churaňová, Zdeněk Ježek, Silvie Mítlenerová, Radek Ocelák, Jan Prokopius, Vít Prokopius, Tereza Šmejkalová, Tomáš Tkáč, Eva Ullrichová, Kateřina Veselovská

Vychází v Sobotce během 56. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka, od 30. 6. do 7. 7. 2012.

Cena 15 Kč.

Vydává občanské sdružení SPLAV!, Milady Horákové 123, 160 00 Praha 6, IČ 26674122.

splav.redakce@gmail.com

MK ČR E 15812

**SOBOTECKÝ PRAVIDELNÝ LEHCE AVANTGARDNÍ VĚSTNÍK
ČÍSLO 2 / 1. 7. 2012 / ROČNÍK 14**

Trojúhelník příslibem?

Milí čtenáři, již v předchozím čísle jsem zmínila „apgrejdo- vaný“ *Splav!*, nesmíme ale zapomenout, že proměnami prošel i samotný festival. Dnes se od nás mimo jiné dozvíte, co si pro návštěvníky připravil novopečený vedoucí Městského kulturního střediska Jakub Novosad, který má tady pod Humprechtem za sebou již poměrně bohatou historii.

Nováčkům možná uniklo, co sobotečtí bardy již dávno cítí v kostech: Sobotka se změnila. Loňský ročník zčeřil vody, vyvolal debaty ohledně budoucnosti festivalu a kultury města. My v redakci jsme jako lesní zvěř před bouřkou taktéž vycítili změnu atmosféry ve spořitelně i na zahradě, což jsme si nechali potvrdit čtenáři poměrně opomíjenou anketou (viz *Splav!* č. 8, ročník 13). Z ankety vyplynulo, že Šrámkova Sobotka je vnímána jako tradiční festival, na který většina účastníků jezdí za přáteli a dobře známým prostředím, méně však již za zajímavými body programu, různorodými kulturními podněty, či dokonce literaturou a jazykem českým. Organizátoři, sami značně rozčarování z výsledků své práce i z tíživého ovzduší ve městě, uspořádali ještě zatepla v září schůzi, na níž se jednoznačně shodli, že festival v takové podobě již nemá další budoucnost. Jak jednání o nové tváři Sobotky dopadla, ukáže následující týden.

Již teď je ovšem patrné, že něco se změnilo. Na zahradě visí plachta s logem velmi nepodobným všem dřívějším. Je příslibem progresivity a působí poněkud minimalisticky (a trojúhelník je evidentně novým kolečkem). Z programu se dozvídáme, že klišé vernisáží v jednu a divadel o půl osmé bylo překonáno. Další, ne už tak příjemnou novinou je proti loňsku opět nižší počet účastníků studentských dílen. Na vině jsou pravděpodobně pedagogické a filozofické fakulty, které nepřejí vzdělávání svých studentů nad rámec univerzitních povinností – nebo jednoduše nemají na podobné „srandy“ dostatečně velký rozpočet. Jak jsou na tom obvykle s finančními prostředky samotní studující, není třeba zdůrazňovat.

Doufejme, že letošní Sobotka bude pokroková nejenom grafickou úpravou plakátů, že nadechne nově příšedší a zároveň si zachová sympatie všech svých současných příznivců.

Bavte se a pište nám!

Anna Buchalová
šéfredaktorka

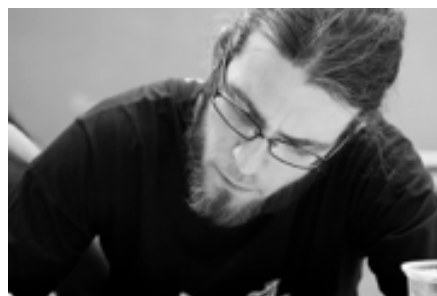
Plus minus

Plus: Obchodní centrum na náměstí

Na Sobotce lze zmoknout, nastydnout, uhnat si úpal i úžeh. Čas od času se vyskytne potřeba pořídit si roztodivné rekvizity na nějakou Josefovu akci, čas od času přijde i prosté chorbobné nutkání nakupovat. Přijedete-li nevybaveni pro tu či onu životní situaci, vždycky je tu ještě čínský market. Tak například Vítek loni neměl kalhoty. Letos je sice má, ale mezitím změnil konfekční velikost. A už má nové!

Minus: Brambory místo růží

Není růží bez trnů – s tím se lze smířit celkem snadno. Ale že není růží vůbec? Kdo jste tam ještě nebyli, vězte, že na poli pod Humprechtem jsou letos BRAMBORY. Vítězství plebejského vkusu? Projev finanční krize? Akvizice palírnou lihovin? Ach, k čertu s vámi, ať je za tím cokoliv. Sobotka přišla o svou nejlibější vůni a svůj nejrajdější kout.

Jakub Novosad

Anketa

Dotazovaný: Jakub Novosad

Pokolikáté jsi na Sobotce? Posedmé.

Jaké je tvé oblíbené slovo? Rimtutituki.

Které slovo nemáš rád? Sparta.

Dopis, nebo e-mail? Korespondák.

Jsi pravák, nebo levák? Pravák.

Co říkají o tvém rukopisu? Nečitelný.

Používáš dopisní papíry? Ano.

Posílal jsi spolužákům dětská psaníčka? Ano.

Obdržel jsi milostné vyznání v dopise? Ano.

Dostal jsi někdy anonym? Ano.

Kdy jsi naposledy poslal dopis poštou? Předevčirem.

Kdy jsi naposledy obdržel osobní dopis poštou? Minulý týden.

Nevadí ti olizovat prezidenta? Vadí, proto olizují Čtyřlístek.

Markéta Hájková
redaktorka

slova? A ještě poznámku k poznámce o „pokládání Šrámkovy Sobotky za zahájenou“. To totiž vzniklo na „Šolcárně“ v době, kdy zahajovali ministři či jejich náměstci a představitelé KV KSČ a KNV apod. V reakci na to jsme si „zahajovali“ po svém, bez nich. A nějak nám to zůstalo. Chápu, že bez vědomí „historické sounáležitosti“ se neporozumí ani důležitějším, zásadnějším věcem.

Mládí je obvykle ambiciózní a rádo se předvádí, rádo exhibuje. Zejména vůči starším často velmi kriticky. To bylo, je a zřejmě i bude i nadále. A tak jsem si při četbě jednotlivých kritik a zpráv dělal představu, jaká asi byla skutečnost oněch představení, přednášek a pořadů. Že si některé kritiku zasloužily, je zřejmé. Ale je problém vytykat třeba panu Strejčkovi, že přednáší jako Alfred Strejček. Stejně jako nebývalo zvykem vytykat panu Lukavskému, že je jeho přednes, dikce, hlasové zabarvení atd. přednesem Radovana Lukavského. (Že bych „já“ to pojal nebo chtěl slyšet jinak a líp, to je jistě možné vyjádřit.) V Sobotce se naskýtají mnohé možnosti seberealizace, snad i způsobem jiným než jen „tvrdou kritikou“. Třeba snahou někoho či něco pochopit. Což v některých případech bylo. Takže je dobře, že žije, konstatuje a kritizuje *Splav!*. Že v rámci redaktorské vševědčnosti a exhibice často něco „přepískne“, to lze pochopit, ale je těžké tím být nadšen. Je dobré a potřebné být tím nadšen. Je dobré a potřebné kritické zaznamenávání soboteckého dění. Čím je záběr širší, tím lépe. Horší je, když novináři vytvářejí jinou „realitu“, než je ta skutečná, když realitu zkreslí k nepoznání (např. heslo v ČT „My jsme události!“, které to bezesporu vyjadřuje). Nebo i když právě oni chtějí rozhodovat dopředu, co se bude dít a kdo to bude dělat.

Takže držme palce dalším číslům a ročníkům *Splav!u*, přejme jim kvalitu a ohlas.

Aleš Feters
vox populi

Milčina jazyková poradna

Milá Milko,
proč není ve vyjmenovaných slovech „pyj“?

Tvoje Mařenka, 3.B

Milá Mařenko,
takové chytré a zvědavé děti jako ty jsou noční můrou všech učitelek. Můžeš si ho tam přidat – nejlépe mezi „pysk“ a „pytel“.

Tvoje Milka

PROGRAM

10.00 zahrada Šrámkova domu – *Pozor, změna!*
Slavnostní zahájení festivalu
Vstup zdarma

13.00 Šolcův statek – Lapidárium
Vernisáž objektů Jaroslava Šafra
Keramické objekty a kresby
Vstup zdarma

14.30 zahrada Šrámkova domu
Oslava 50. výročí studia Šrámkova domu
Režie: Lada Blažejová
Vstup zdarma

17.00 kostel sv. Máří Magdaleny
Koncert duchovní hudby: Soaring Birds
Vstupné 100,- Kč

20.00 Šolcův statek – Galerie Karla Samšiňáka
Vernisáž výstavy grafik Bohuslava Reynka
Grafické cykly *Sněh, Vánoce a Pastorely*
Vstup zdarma

21.00 sál spořitelny
Zde tvůj život: Básně a dopisy Bohuslava Reynka a Suzanne Renaud
Hudebně-literární pořad
Vstup zdarma

22.30 zahrada Šrámkova domu
Gorila
Filmová projekce
Vstup zdarma

JÍDELNÍČEK

Snídaně
Houska, máslo, džem, čaj

Oběd
Polévka z vaječné jíšky
Smažený karbanátek, bramborová kaše,
rajčatový salát

Večeře
Bramborový guláš se salámem, chléb

My píšem vám!

Milí přátelé, dovolte, abychom vás požádali o pomoc s organizací 57. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka. Koná se 29. června až 6. července 2013 v našem městě a jeho tématem je... Inu, a teď si každý doplní sám.

Přemýšleli jsme, jaké téma vybrat na příští rok, a chtěli jsme to udělat včas, abychom vás po něm roztoužili již v těchto dnech. Sestavili jsme nejprve katalog svých nápadů a měli za cíl vám z něj předložit tři semifinalisty, z nichž podle gusta, proti němuž žádný dišputát, byste vybrali vítěze pro příští rok. Jenže hledíce na návrhy, postupně zapisované na papír, rozhodli jsme se jít ještě dál, jelikož naše témata až na výjimky, uznejte, se nečekaně stýkala a potýkala. Tak se postupně ukázaly nápady na „češtinu mluvenou, češtinu psanou“, „sacrum a profanum“, „duši“, „literaturu a film“, „slovo a obraz“, „slovo v odrazu doby“, „současné slovo“, „řeč médií“, „komiks“, „moderní přístupy v lingvistice“, „humor v jazyce a jazykový humor“ anebo „fonetiku češtiny“. Čili vymykají se jen komiks a humor v jazyce, ostatek se střetává. Jenže k němu jsme nebyli s to vymyslet příhodný a přitažlivý název, ačkoli v podstatě takřka unisono jsme se shodli, že nás zajímá současné postavení češtiny. Nejdál jsme byli u „Geneze jazyka“ a „Včera, dnes a zítra“. Ani jedno nestojí za moc, ale solidnějšího výsledku zjevně na výboru nejsme schopni, a tak vás prosíme, zda byste na základě našeho předvýběru vymysleli pro příští ročník festivalu titul. Samozřejmě se nebráníme ani nápadům na jiná témata. Berte to jako soutěž (tato se bude ve *Splav!u* objevovat dnes a denně) a možnost chytit festival za pačesy, vzít ho do svých rukou a měnit ho vstříc svým touhám. Na vaše nápady se těšíme, na ten vítězný čeká odměna.

Vážení účastníci soboteckého festivalu, ač letošek teprve čurá do plíny, laskavě se začněte podílet na festivalovém aranžmá pro příští rok. My to za vás věčně dělat nebudem.

Vrlí členové přípravného výboru vašeho festivalu českého jazyka, řeči a literatury Šrámkova Sobotka

**Pojmenujte si svou
Šrámkovu Sobotku!**

Lukáš: Republika stojí na jednom podniku – na Škodovce – a tady je to nejvíc vidět. Přitom cílem by nemělo být pracovat ve Škodovce, ale pracovat ve službách. V Sobotce konkrétně. To je nějaké hrozně vážnej rozhovor, tyjo.

Silvie Miltenerová

redaktorka

Slovo moudrých

Ad *Splav!* 2011

Padesáté páté Šrámkovy Sobotky jsem se zúčastnil jen asi 12 hodin (ve dvou dnech). Měl jsem však možnost pročíst celý 13. ročník festivalového deníku *Splav!*. V jeho prvním čísle jsem prošel seznam redaktorů a zjistil, že když jsem byl na své první ŠS (v roce 1967), rodiče většiny z nich ještě čurali do plínek, ne do kašen. Kdy začali do kašen, to nevím, ale je s podivem, jak byla tímto motivem redakce zatížena. „Inu, každej jsme nákej,“ jak říkávala babička. (A dodávala: „Jenom já jsem akorát.“) Když ze sobotecké kašny „pruské koně vodu pili“, byla v ní voda čistá, jinak by se z ní totiž nenapili. (Kůň špinavou na rozdíl od některých lidí nemiluje.) Byly ovšem i doby, kdy byla kašna sice bez vody, ale zato s různými papírky apod. Vývoj chodívá různě, málokdy přímočaře „vpřed“. Další „historický fakt“ je, že každý z nás vznikl sexuálním stykem rodičů. Jinak bychom tu nebyli. Ale zdá se mi, že ti, jimž je to zcela samozřejmé, o tomto aktu nemají potřebu denně mluvit. Ovšem v jistém věku je to téma velmi „nosné“ a vítané (viz Máchovy „tajné deníky“ – kdyby se dožil skutečné dospělosti, zralosti, asi by si pak podobné scénky nezapisoval).

Téměř v každém čísle 13. ročníku se někdo nějak pozastavuje nad zpěvem písně *Znám já jedenu... A jeden hlas se dokonce pozastavil nad tím, proč se v Sobotce místo toho nezpívá *Ej, od Buchlova* (nebo třeba *Žádnýj neví, co jsou Domažlice*). Zpívají se tu mnohé písně, i tyto. Ovšem ne jako „hymna“. To by bylo reálné v Buchlově nebo v Domažlicích. Když se něco zpívá ve funkci jakési hymny, bývá zvykem povstat. I když tady je ten „krásný zámek“ spíše zástupným symbolem. Když se ovšem píseň-hymna zpívá v rámci divadelní hry nebo podobného pořadu, samozřejmě zůstává publikum sedět. – Generace o půl století mladší zpívá (pokud vůbec ještě zpívá) jiné písničky než my „dříve narození“. Pokud si některou oblíbí a povýší si ji na hymnu, jest práno. Pokud budu u toho a pochopím to tak, povstanu, pokud mi to klouby a svaly ještě dovolí. – Nebo tu hrál roli údiv nad tím, že je někdo (starší dámy a páni) schopní zazpívat cosi, co má melodii a něco říkající*

Přišla jsem za tebou a Lukáš se infiltroval. Ale to nevadí, myslím, že to bude zajímavý. Když někdo přijede poprvé z Prahy do Sobotky a nikdy v tomhle kraji nebyl, co v Sobotce a jejím okolí musí vidět?

Jakub: Samozřejmě musí vidět naše infocentrum a něco si tam koupit. Pak ideálně tenhle prostor (zahradu Šrámkova domu – pozn. red.) a asi by měl zajít na Humprecht, no.

Lukáš: Strašně se zapomíná – a to myslím vážně – na Parmiggianiho. Dojít tam, podívat se, znát ten projekt. Sousoší na čtyřech kontinentech. Jestli bude *Splav!* opravdu číst někdo, kdo je tady poprvé, měl by zajít do městského parku na Parmiggianiho.

Jakub: A skrz toho Parmiggianiho se podívat na Humprecht.

Lukáš: Pak jsou tady taky závody koní, koňských spřežení! To se vůbec neví.

Co sem přitáhlo vás – Pražáky?

Lukáš: Mě sem přitáhl dnes už pan doktor Jan Chromý.

Jakub: Já jsem se přes bráchu přifařil ke *Splav!* a potom jsem využil příležitosti. Někoho tady hledali a já chtěl pryč z Prahy, trochu se uklidnit. Už jsem tady čtyři měsíce a ještě bych tady chtěl pár let pobejt. Zatím jsem si ovšem moc neodpočinul.

Bude Sobotka pod tvým vedením zajímavá i během roku? Naruší se letitý koloběh Šrámkovka – mrtvo – Šrámkovka – mrtvo?

Jakub: Kulturní akce se tu samozřejmě dějí celoročně, nicméně jsou určeny primárně pro místního diváka a jeho vkusu se musíme přizpůsobovat. Když nám ten divák nepřijde, začneme pochopitelně ztrácet víru a tak dále.

Lukáš: Já to vidím úplně obráceně. Dokud si místní nezačnou vážit toho, co mají, té oblasti, jejího ekonomického, turistického i kulturního potenciálu, který zdá se pořád nedokážou docenit, bude to stát za prd, i kdyby tady pracovali sebelepší lidi.

Jakub: To můžu podepsat.

A co je to „to“, čeho by si měli vážit?

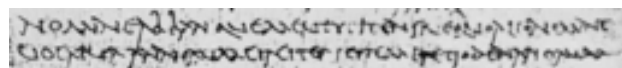
Jakub: Tahle lokalita má naprosto specifické vlastnosti, je dostupná ze všech směrů, na hory kousek, do Prahy kousek, začátek Českého ráje –

Lukáš: – jenže místní nechťejí, aby jim někdo narušoval karmu malinkýho vesnickýho městečka. Dokud se tahle nálada nezmění a lidi nepochopí, že bydlet tady je jejich vítězství, že právě na tom můžou stavět svůj život a ekonomický ruch, nic se nezmění.

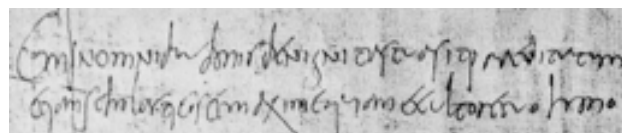
Jakub: Nestavějí na tom ale z objektivních důvodů. Nedivím se tomu, dvě třetiny města pracují ve Škodovce na směny a nějaká kultura je prostě nezajímá. Jednodušší je zapnout si televizi; to je ostatně celorepublikový fenomén.

Z dějin latinského písma

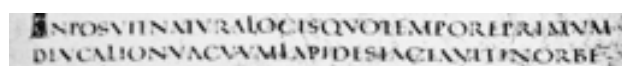
I: Úvod

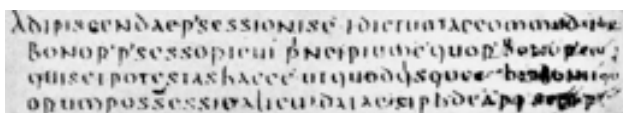
Psát můžeme leccos: dopisy informativní, milostné nebo výhrůžné, vzkazy, kvitance, privilegia a ještě mnoho a mnoho jiného. Je však cosi, co píšeme jaksí dřív než co jiného a bez čeho si doslova ani neškrtneme – totiž písmo samo. Chceme o letošní Sobotce tichému služebníku všeho psaní a jeho bohaté historii dopřát aspoň trochu pozornosti. V tomto seriálu vám proto postupně a chronologicky představíme hrstku základních typů písma, jimiž naši gramotní předchůdci, Evropané v dosahu latinské kultury, a zejména Češi písíci latinsky, česky a německy, kdysi zdobně i zběžně pokrývali pergamen, papír či voskové destičky.

K snazší orientaci v paleografickém houští nám pomůže několik základních opozic: písmo majuskulní vs. minuskulní, kaligrafické vs. užitkové, kreslené vs. kurzívní. Majuskulní latinské písmo je takové, jež lze vesměs vepsat mezi pouhé dvě vodící linky; minuskule vpisujeme do pomyslného čtyřlinkového systému (kde bříško písmen p nebo d, nikoli však jejich nožička, okupuje prostředek). V druhé opozici jde prostě o písarskou pečlivost oproti rychlosti, a její póly tedy přirozeně tíhnou ke koincidenci s póly opozice třetí, ne však nutně. Kreslená písmena vznikají několika tahy a jsou navzájem nespojená, kurzívní sestávají z menšího počtu tahů a jsou spojitá – ve prospěch rychlosti psaní a na úkor jeho zdobnosti a čitelnosti. (Od dob textových editorů se tedy význam slova *kurzíva* poněkud posunul; tištěným písmům se ovšem v této rubrice věnovat nebudeme.) Pro nás dnes nejpřirozenější triádu *hůlkové-tiskačí-psací* lze na poslední opozici nejlépe promítnout s využitím termínu *polokurzíva*. Paleografové tvrdí, že u kurzívního mnohem snáz než u kresleného písma lze rozpoznat ruku různých písarů. Užitkové formy, oproti konzervativním kaligrafickým, bývaly nositeli písarského vývoje.

Antické a lehce pozdější, stále ještě před-české dějiny latinského písma načrtneme jen v největší zběžnosti. Starším doloženým typem je majuskula, a to „monumentální“ kreslená („kapitála“) i užitková (tzv. starší římská kurzíva). Další majuskulí, spíše knižního užití a pravděpodobně pod vlivem řecké alfabety, je tzv. unciála, široké a okrouhlé písmo s kurzívními prvky, kde téměř všechny úhly jsou nahrazeny oblouky. V hierarchii zdůraznění stojí unciála mezi kapitálou a kurzívou. V pozdní antice se objevuje minuskula (mladší římská kurzíva), jejíž kaligrafické užití je velmi omezené; majuskulní kurzíva vystupuje z užívání a přibývá naopak minuskulní polounciála. Nejranější středověk nabízí rozrůzněná, tzv. národní písma (merovejské, vizigótské, langobardské, papežskou kuriálu či „ostrovni“ písma), až konečně se do všech oblastí latinské kultury, tentokrát již včetně českého knížectví, rozšiřuje od 2. poloviny 8. století z Franské říše takzvaná karolinská minuskula.

Ilustrace: starší římská kurzíva, mladší římská kurzíva, čtvercová kapitála, unciála

Zdroj: Hana Pátková, Česká středověká paleografie. České Budějovice: NĚMEC-VEDUTA, 2008.

Radek Ocelák
redaktor

Listy od Vás a pro Vás

Před autory inscenace *Korespondence V+W* stála velká výzva: převést na jeviště žánr již z definice písemný, konkrétně osobní dopisy dvou známých osobností literárního a divadelního světa 20. století – Jiřího Voskovce a Jana Wericha (jejich poválečná korespondence vyšla ve třech svazcích v letech 2007–2008). Lze však prohlásit, že režisér Jan Mikulášek, dramaturgyně Dora Viceníková, scénograf Svatopluk Sedláček a Marek Cpin, jenž vytvořil svérázné kostýmy, se tohoto nelehkého úkolu zhostili se ctí. Spolu s představiteli hlavních rolí (Václav Vašák ztělesnil Jiřího Voskovce, Jiří Vyorálek představoval Jana Wericha a Gabriela Mikulková Werichovu manželku Zdeničku) vytvořili dynamický celek, v němž všechny prvky vykazují vzájemnou souhru.

největší lovestory, kterou jsme mohli v uplynulých letech v sokolovně vidět – aniž by někdo přišel k úrazu na vkusu. Je škoda, že si ji tolik soboteckých diváků nechalo ujít.

Katka Veselovská
redaktorka

Když potká bratr bratra a bratři potkají redaktorku...

Původně plánovaný rozhovor s novým vedoucím Městského kulturního střediska Jakubem Novosadem si můžete přečíst ve verzi rozšířené o odpovědi jeho bratra Lukáše, spoluorganizátora festivalu a rovněž bývalého redaktora *Splav!u*, který šel zkrátka zrovna kolem a měl co říci.

Kolik návštěvníků podle tvého odhadu přijede? V jednom z loňských *Splavů* stojí číslo sto dvacet. Přijede jich letos více? Méně? A po-koří Sobotka Karlovy Vary?

Lukáš Novosad: Tisíc šest set padesát dva, to vím přesně.

Ptám se ale Jakuba...

Jakub Novosad: Víc než ve Varech jich bude určitě, očekávám, hm...

Lukáš: Už léta tvrdím, že Vary nejsou pro Sobotku žádná konkurence.

Jakub: ... očekávám asi sto lidí. Spíš víc než sto. Sto plus.

Lukáš: Nebál bych se říct, že útočíme i na dvě stovky.

Máte nějaký osobní programový highlight?

Jakub: Já jsem na program hrdý obecně, většinu jsem si sám protlačil. Letos se to poprvé bere tak, že vedoucí kulturního střediska je i hlavním dramaturgem festivalu. Těším se na víc věcí – třeba letní kino je můj výmysl a byl bych rád, kdyby to dobře dopadlo.

Letní kino se otevře ve čtvrtek...?

Jakub: Letní kino se otevře ve středu a zítra nás čeká takový „prequel“. Ve čtvrtek pouštím Nebela, a to hlavně proto, že v muzeu máme komiksovou výstavu.

Lukáš: Já si myslím, že Nebel je programový downlight.

Jakub: Možná přijede i Rudiš... Těším se na páteční přednášku a taky na Tleskače, protože to už budu vědět, jak to celé dopadlo.

Lukáš: Vyzdvihnul bych *Gorilu*, která slibuje být pěkná úchylárna, dnešního Voskovce s Werichem, a rozhodně přednášku Roberta Adama, která bude skvělá. On je dobřej.

Jakub: S kým to děláš ten rozhovor teď? S náma dvěma...?

sech, která ráda zmutuje spíš do podoby scénického čtení bez papírů. Nikdy nic nikdo nemá míti za definitivní – Viceníkové se už samotným výběrem textů (a že jich bylo!) povedlo vytvořit dějový oblouk (jistěže s mnoha kardiografickými propady a vrcholy) směřující až k dojemnému, nikoliv však patetickému zániku. Patos tu celkově nemá šanci: každý náznak nezkráceného citu je ihned pečlivě „shozen“. Vážné věty jsou pronášeny s rybou na hlavě, rozlícená kritika poměrů je v každé větě doprovázena cynickým „hahaha“. Mikulášek navíc důsledně pracuje s divadelní zkratkou. K vyjádření zármutku nad ztrátou Zdeničky tak postačí bezmocné plácání dlaní do vody, k ostré hádce zase prudké otvírání a zavírání kufrů.

Celé se to děje v hoffmeisterovském pojetí obou dávných přátel. Známa karikatura klaunů se zdviženým obočím a bílé líčení ladí s žánrem grotesky, který Mikulášek vtipně využívá nejen v úvodní scéně, kde se odkazuje na inteligentní řachandu z časů Osvobozeného divadla (zpomalené pohyby, kopání do zadku atp.). Stejně je stylizována i třetí dopisovatelka, Werichova manželka Zdenička – univerzální líčení jí navíc umožňuje přecházet plynule také do rolí Voskovcovy manželky nebo Werichovy dcery Jany. Stejně jako se mění Gabriela Mikulková v rolích žen V+W nebo „Mistrovy“ nálady ke stáru, mění se často i perspektiva rafinované scény Svatopluka Sládečka. Postavy tak můžeme pozorovat z různých pohledů. Mikulášek nám nechce vnutit ten jediný správný. Své hrdiny nesoudí, neparazituje na jejich citech, má pochopení pro jejich bezmoc, paniku i strach, přebíjený srandou až na dřevě. Stejně tak citově nevydírá diváka, vždy mu nabídne úlevný moment v podobě okamžitého odlehčení situace. O to intenzivnější je ale emoce, která doznívá vlastně až ex post, při vzpomínce na Werichovo zjištění, že má staré ruce, na poslední zmínku o rakovině dcery Jany, na ono dojemné „miluju tě“, které je pronášeno jakoby žertem, ale ve kterém cítíme plnou vážnost nabytou lety, skutky, slovy i nevyčtenou doživotní touhou po opětovném shledání.

Od premiéry inscenace *Korespondence V+W* uplynul už více než rok a půl, od té doby byla mnohokrát důkladně rozebrána i oceněna (jmenujme aspoň ocenění *Inszenace roku 2010* vyhlášené *Divadelními novinami*). Není tedy nutné, abych ji znovu detailně rozebírala na omezeném prostoru tohoto časopisu. Její výběr ale považují za jeden z nejlepších dramaturgických nápadů v novodobých dějinách Šrámkovy Sobotky. Traduje se, že pro předvečer festivalu je záhodno přivést cokoli divácky vděčného a dostatečně dojmavého. Korespondenční příběh Jiřího Voskovce a Jana Wericha byl možná

Stejně jako člověk obvykle nečlení běh svého života podle mezníků politických, nýbrž osobních, i v této adaptaci je silněji zdůrazněna rovina „intimních“ než „velkých“ dějin. Opěrnými body se v inscenaci staly – řečeno velmi obecně – bolest, nemoc a smrt. V první části představení je akcentována smrt Voskovcovy partnerky Anne (v kterýchžto obrazech vynikne zejména otázka lidské bezmoci v případě nemoci a smrti blízkého člověka), zhoršující se zdraví Werichovo, duševní nemoc Werichovy ženy Zdeničky a s tím související hádky mezi manželi; celá hra posléze vrcholí smrtí Jana Wericha. Těmito hlavními liniemi se prolínají nebo na ně navazují další – Voskovcovy nové lásky, jeho pracovní vytížení a problémy Werichovy dcery Jany. „Velké“ dějiny do hry pronikají jen místy a jakoby z vnějšku – idylou se štěbetajícími ptáčky a květinami je zdůrazněno pražské jaro, následně ji potlačují zvuky symbolizující počátek sovětské okupace; objeví se i posměšná Voskovcova narážka na Werichův podpis Anticharty, kterážto událost je však zjemněna přihlédnutím k celkovému fyzickému i psychickému stavu umělce, který jako by byl pro jeho čin omluvou. V dopisech se také objevují obecnější narážky na „blbou dobu“.

S dvojicí V+W je nerozlučně spojen osobitý humor. Toho se však ve hře využívá pouze v menších, „rozumných“ dávkách. Vtip patrný v ranějších dopisech se ve druhé části objevuje stále vzácněji, postupně se mění v hořkou ironii a jen málokdy z něj postřehneme dřívější lehkost; průpovídky, jako když si na začátku Voskovec stěžuje, že jeho dítě připomíná Nezvala, se v závěru hry vytrácejí docela. Nad prvky komickými v průběhu hry převažují elementy tragické až sentimentální.

Jiří Vyorálek, Gabriela Mikulková a Václav Vašák

Adaptace korespondence Voskovce a Wericha však není pouhou tragikomickou ilustrací soukromých životů dvou divadelních ikon, nýbrž i jistou demytizací těchto velikánů. Divák poznává, že se nejednalo primárně o autory moudrých (či přemoudřelých) výroků, nýbrž že detaily jejich osobního života skýtaly také am-

bivalentní, či přímo negativní aspekty. Toto je vidět například při scéně, kdy se představitel Jana Wericha povaluje na jevišti a stěžuje si na špatné zdraví a neporozumění ze strany manželky, zatímco Zdenička pedanticky leští černé písmeno W, zakrývající velkou část scény, i v dalších obrazech, v nichž je zpodobněna Zdenčina postupující psychická choroba, Werichovy obtíže s prací bez Voskovce a jeho celková životní únava. Stokrát omílané výroky, jimž čas a opakování otupily ostří až na práh tuposti, jsou zde ironizovány. V této souvislosti stojí za zmínku i práce s hlasem a prozodíí řeči – např. Werich ve scénách „soukromých“ zní unaveně a přirozeně, kdežto před jásajícím publikem se i jeho dikce mění do „bodrého“ odstínu, který od něj lidé znali a očekávali; v některých dalších scénách při hovoru o SSSR či Americe zase oba představitelé používají typické fonetické znaky ruštiny či angličtiny. Tyto detaily přispívají k celkovému autentickému i dynamickému dojmu, který adaptace vzbuzuje.

Pozoruhodné zpracování používá tradičního kontrastu černé a bílé – a černobílé je i klaunské líčení hlavních představitelů, jež zdůrazňuje výrazy emocí. Barevné vybočení z černobílého světa tvoří ostře červené květiny a kostým Gabriely Mikulkové ve zpodobnění Voskovcovy nové lásky, stejně tak Voskovcovy červené brýle. V průběhu hry se líčení postupně smývá a narušuje, stejně jako lidem v reálném životě přibývá vrásek a vystupují dříve neznamenné rysy. Klauni komičtí se postupně stávají klauny smutnými, plačícími, jejichž make-up se stále znovu rozmazává potem a slzami. Působivá je předscéna, která však není podle tradice Osvobozeného divadla humorná, nýbrž v podstatě tragická – za pomoci dvou světelných reflektorů se Werich zpovídá ze svého stesku po příteli a z neschopnosti navázat na divadelní činnost bez něj.

Za zmínku stojí také uspořádání scény, které se vyznačuje na jedné straně minimalismem a na straně druhé hrou s prostorem a gravitací. Na jevišti vzniklo prostředí skýtající značné množství možností – a dlužno podotknout, že tvůrci opravdu prostor využili maximálně. Například ve scéně, kdy Voskovec sedí/leží u stolu připevněného ke stěně (či v obraze, kdy manželé Werichovi sedí/leží u stolu položeného na podlahu), kdy lampa vyrůstající ze zdi poblikává, když se Werich svěřuje s tím, že chodí na ozařování, nebo v případě Voskovcovy metafory života jako bytu, z něhož nelze dobrovolně odejít. Inscenace zpodobňuje stesk dvou přátel a jejich míjení, což zobrazují nepřímo scény s reflektory či s udicí, ale také úryvky dopisů, v nichž Werich píše jen o starostech se zdravím svým a Zdenčiným a Voskovec odpovídá litaniami na

svoje pracovní nasazení a úspěchy, v čemž může divák spatřit analogii s uzavřeným světem komunismu a světem svobodným, které mají obtíže se navzájem pochopit.

Námět celé hry je ve zkratce zpodobněn v úvodní scéně – tragikomičtí klauni nejprve ztratí činy (možná narážka na Werichovu hluchotu), posléze se ztratí žena, následuje přítel, až nakonec na scéně nezůstane nikdo. Korespondencí jsme tedy vtaženi do reality odloučení přátel, nemoci a smrti nejbližší osoby a únavy z vědomí vlastního scházení. Autoři této adaptace měli záměr dopisy nejen zdramatizovat, ale přímo zživotnit a monology zdynamizovat takovým způsobem, aby divák nezapochoval o jediné emoci a byl schopen vidět, co se za oněmi písemnými projevy přátelství a stesku odehrávalo. A dlužno podotknout, že tento cíl splnili více než zdařile.

Eliška Churaňová
redaktorka

Národní divadlo Reduta

At' je smutno, jen když je veselo!

Včerejší „velká otvírací“ inscenace brněnské Reduty s lakonickým názvem *Korespondence V+W* by klidně mohla být založena na dopisech neznámého Jeníčka a anonymního Jiřindy, aniž by výpověď o lásce a osudech dvou stárnoucích přátel, kteří byli nuceni žít i zemřít daleko od sebe, zůstávající si ovšem vždy blízcí, ztratila na síle. Kromě analýzy komplikovaného a proměnlivého vztahu je ale cenná i tím, že nabízí lidský rozměr „národního umělce“, jehož citát o tom, že „Když už člověk jednou je...“, dodnes visí v leckterém výčepu nad hlavami nové generace pijáků, kterým už možná fenomén Osvobozeného divadla nic neříká. Dora Viceníková spolu s Janem Mikuláškem našla způsob, jak V+W zprostředkovat i jim.

Vybrali si k tomu netypickou a na první zdání poměrně neatraktivní formu inscenace v dopi-